

Miten arviointi muuttuu?

Näkökulmia musiikin perusopetuksen arvioinnin muutokseen

Miia Saari, Lauri Gröndahl

Opinnäytetyö
Toukokuu 2019
Musiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogi AMK
Instrumenttipedagogi

Tekijä(t) Gröndahl, Lauri Saari, Miia	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä 05/2019
	Sivumäärä 42	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Miten arviointi muuttuu? Näkökulmia musiikin perusopetuksen arvioinnin muutoksiin		
Tutkinto-ohjelma Musiikkipedagogi		
Työn ohjaaja(t) Kivelä, Jarmo		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän uudet opetussuunnitelman perusteet julkaistiin syyskuussa 2017. Uudistuksen myötä jokaisen musiikin laajaa oppimäärää toteuttavan oppilaitoksen oli laadittava uudet paikalliset opetussuunnitelmat, jotka astuivat voimaan 1.8.2018. Uuden opetussuunnitelman yksi isoimmista muutoksista oli numeroarvioinnin poistuminen, jonka jälkeen arviointi perustuu sanalliseen arviointiin.</p> <p>Tarkoitus oli selvittää, miten uudenlaista arviointia on alettu toteuttamaan musiikin laajan oppimäärään mukaista opetusta antavassa Gradia Jyväskylän taiteen perusopetuksen musiikin ja tanssin koulutuksessa. Tarkoitus oli saada selville Gradian opettajien ajatuksia arvioinnin murrosvaiheesta sekä kartoittaa mahdollisia uusia arviointimenetelmiä.</p> <p>Aineiston keräämiseen käytettiin laadullisen tutkimuksen menetelmiä eli sähköpostikyselyä ja puolistrukturoitua haastattelua. Haastateltavina olivat neljä Gradialla työskentelevää soitonopettajaa. Sähköpostikysely lähetettiin kaikkiin konservatorioihin.</p> <p>Haastatteluista saatujen tulosten perusteella numeroarvioinnin poistuminen tuo haasteita arvioinnin toteuttamiseen. Numeroarviointi koettiin selkeäksi asteikoksi, mihin oppilaan osaamista verrattiin. Uudessa arvioinnissa korostuu opettajan kielelliset ja viestinnälliset taidot. Haastateltavat totesivat arvioinnin käytäntöihin liittyvän työn olevan haastattelujen aikaan vielä kesken. Sähköpostikyselyistä saadun aineiston tulokset kertovat, että nykyiset käytänteet pohjautuvat vielä numeroarviointiin.</p> <p>Kerätyn aineiston perusteella Gradialla otetaan käyttöön taitotaulukot arvioinnin tueksi. Aineistojen perusteella pääteltiin myös, että uudet arviointimenetelmät perustuvat jo käytössä olleisiin menetelmiin.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Opetussuunnitelma, musiikki, arviointi, Gradia,		
Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Gröndahl, Lauri Saari, Miia	Type of publication Bachelor's thesis	Date 05/2019 Language of publication: Finnish
	Number of pages 42	Permission for web publication: x
Title of publication How will assessment change? Perspectives on the changes of assessment in the new curriculum for the basic education in music		
Degree programme in music		
Supervisor(s) Kivelä, Jarmo		
Assigned by		
Abstract <p>The reformed National Core Curriculum for the Advanced Syllabus for Basic Education in the Arts was published in September 2017. Based on the reform, every music school offering education according to the advanced syllabus had to draw up new local curricula that came into effect on the 1st of August, 2018. The biggest change in the new curriculum was the removal of the number-based assessment which was replaced by verbal evaluation.</p> <p>The purpose of the thesis was to examine how the new assessment system was implemented in the Jyväskylä Education Consortium Gradia, which gives basic music education according to the advanced syllabus. Another purpose was to discover what the teachers in Gradia thought about the new system and survey the possible new assessment methods.</p> <p>The data was collected by using the methods of qualitative research, namely, an e-mail survey and half-structured interviews. The interviewees were four teachers working in Gradia. The survey was sent to every conservatory of music in Finland.</p> <p>According to the results of the interviews, the removal of the number-based assessment was found challenging. The number-based system was regarded as a clear scale for comparing the students' learning. The teachers' linguistic and communicational skills are emphasized in the new assessment system. The interviewees also told that the work with assessment practices was still in progress at the time of the interviews. According to the e-mail survey, the new system was still based on the number system even though it had been removed.</p> <p>Based on the data, Gradia is introducing skill charts in order to support assessment. Based on the data, it was also deduced that that the new assessment methods were based on the old ones.</p>		
Keywords/tags (subjects) Curriculum, music, evaluation, Gradia		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Tarkoitus ja tavoite.....	4
3	Tutkimusmenetelmä.....	5
3.1	Laadullinen tutkimus	6
3.2	Sisällönanalyysi.....	6
3.3	Työn eettisyys ja luotettavuus	7
4	Musiikin perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet..	8
4.1	Opintojen rakenne, laajuus ja keskeiset sisällöt	8
4.2	Oppimiskäsitys.....	10
5	Gradia Jyväskylän taiteen perusopetuksen musiikin koulutuksen uusi opetussuunnitelma	11
5.1	Arvot, oppimisympäristö ja työtavat.....	12
5.2	Opintojen laajuus ja rakenne	13
5.2.1	Musiikin alkeet.....	14
5.2.2	Musiikin perusteet.....	15
5.2.3	Syventävät opinnot.....	16
6	Arviointi	18
6.1	Jatkuva arviointi ja palaute.....	20
7	Haastattelu.....	22
7.1	Haastateltavat	22
7.2	Haastattelukysymykset	23
7.3	Arvioinnin haasteet	24
7.4	Jatkuvan arvioinnin merkitys.....	24
7.5	Arvioinnin menetelmät	25
7.6	Riittävä osaaminen	26

8	Kyselyn tulokset	27
9	Pohdinta.....	33
	Lähteet	37
	Liitteet.....	39
	Liite 1. Kyselylomake	39
	Liite 2. Haastattelu kysymykset.....	41

Kuviot

Kuvio 1. Soitonopettajien genrejakauma.....	27
Kuvio 2. Numeroarvioinnin soveltaminen arvioinnissa	28
Kuvio 3. Osaamismatriisien käyttö opetuksessa.....	29
Kuvio 4. Arviointikeskustelujen käyttö opetuksessa.....	29
Kuvio 5. Tutkintojen käyttö oppilaitoksissa	31
Kuvio 6. Itsearviointin menetelmät.....	31
Kuvio 7. Vertaisarviointi	32

Taulukot

Taulukko 1. Musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden rakenteen muutos (TPMOPS 2002, 8; TPOPS 2017, 15).....	9
Taulukko 2. Gradian opintojen rakenne verrattuna valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan (TPOPS 2017, 15; Gradia 2019, 6).....	13
Taulukko 3 Opetussuunnitelman vastaukset arvioinnin kysymyksiin (TPOPS 2017, 18-20,48, 51; Atjonen 2007, 35; Pickford & Brown 2006, 4).	20
Taulukko 4 Jatkuva arviointi (Black & Wiliam 2009, 8)	21

1 Johdanto

Opetushallituksen 20.9.2017 antaman määräyksen mukaan taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän uudet opetussuunnitelman perusteet astuivat voimaan 1.8.2018. Tähän mennessä jokaisella taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän mukaista opetusta antavalla musiikkioppilaitoksella tuli olla laadittuna uusi opetussuunnitelma. (TPOPS 2017, 3.) Uuden opetussuunnitelman myötä tulleet muutokset arviointiin ovat huomattavia, sillä numeroarviointi poistuu ja varsinaisia tutkintoja ei enää suoriteta. Uuden valtakunnallisen opetussuunnitelman (2017, 51) mukaan musiikkia koskevan arvioinnin tulee olla jatkuvaa, myönteistä ja tavoitteiden saavuttamista tukevaa.

Kiinnostuimme uudesta opetussuunnitelmasta käytyämme aihetta läpi ammatillisen opettajakorkeakoulun opintojaksolla syksyllä 2017. Tuolloin opetussuunnitelmia oltiin alettu työstää oppilaitoksissa ja kokemuksemme mukaan ilmapiiri oli opettajien keskuudessa vaihteleva. Joitain uusi opetussuunnitelma oli innostanut suunnittelemaan uusia opintokokonaisuuksia, mutta toisaalta kysymyksiä toteutuksesta oli paljon. Muutosten laajuus kiinnosti meitä ja siksi päätimme tutkia oppilaitoskohtaisia opetussuunnitelmia tarkemmin. Pääsimme seuraamaan Gradian Jyväskylän taiteen perusopetuksen musiikin koulutuksen ja Jyväskylän musiikkiopiston opetussuunnitelmatyöryhmän kokouksia, joiden pohjalta huomasimme arvioinnin ja siihen liittyvien muutosten nousseen kysymykseksi opetussuunnitelmaa laatiessa.

Päätimme siis rajata opinnäytetyömme aiheen koskemaan arviointia uudessa opetussuunnitelmassa. Tarkoituksemme oli selvittää arvioinnin muutoksia ja opettajien näkökulmia sekä ajatuksia uusista arvioinnin tavoista ja menetelmistä. Erityisesti tutkintojen ja numeroarvioinnin poistuminen ovat aiheuttaneet jopa huolestuneita reaktioita, vaikka myös paljon positiivisia tunteita opettajien keskuudessa. Toisaalta uusi opetussuunnitelma antaa oppilaalle mahdollisuuden luoda oman opintopolkunsa ja näin myös tilaa harrastuneisuudelle (TPOPS 2017, 10).

Tutkimusmenetelmänä käytimme laadullista tutkimusta ja tarkemmin määriteltynä puolistrukturoitua haastattelua sekä kyselytutkimusta (Tuomi & Sarajärvi 2002, 20-21, 77; Tiittula & Ruusuvuori 2005, 11). Haastatteluihin osallistui Gradian musiikin koulutuksessa työskenteleviä opettajia, kun taas kysely lähetettiin kaikkiin Suomessa

toimiviin Konservatorioihin. Tulosten analysointiin on käytetty aineistolähtöistä sisälönanalyysiä, jota apuna käyttäen tulokset on raportoitu (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108).

2 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää opetussuunnitelmauudistuksen myötä tulleet muutokset arviointiin Gradia Jyväskylän taiteen perusopetuksen musiikin koulutuksessa ja kartoittaa opettajien ajatuksia uudistuksista. Tarkoituksenamme on tuoda ilmi mahdollisia uusia konkreettisia arvioinnin malleja. Pyrimme haastattelemaan sekä klassisen että pop/jazz puolen opettajia niin yksilö- kuin ryhmäopetuksessa.

Uusi opetussuunnitelma on kokemuksemme mukaan aiheuttanut paljon keskustelua puolesta ja vastaan musiikin- ja soitonopettajien keskuudessa. Yleinen ilmapiiri on ollut tietämättömyys siitä, millaista tulevaisuuden soitonopetus on. Pohtiessamme tarkempaa rajausta työllemme saimme kuulla juuri arvioinnin muutosten tuottavan haasteita oppilaitoksille opetussuunnitelmia laatiessa.

Työstä on paljon hyötyä meille, sillä uuden opetussuunnitelman tunteminen helpottaa työelämään siirtymistä. Tätä ajatusta tukee myös se, että opinnäytetyössä on tarkoitus löytää konkreettisia esimerkkejä siitä, miten työelämässä ollaan toteuttamassa arviointia. Myös muille musiikkipedagogiopiskelijoille työstämme voi olla samalla perusteella hyötyä. Työstämme hyötyvät myös jo työelämässä olevat opettajat, koska tutkimustulostemme avulla voi opettaja saada ajatuksia, miten itse vastaa arvioinnin tuomiin haasteisiin.

Opinnäytetyöllämme on hyvät jatkotutkimuksen mahdollisuudet, sillä pääsemme tekemään haastatteluja juuri murrosvaiheessa, eli uudet opetussuunnitelmat ovat vasta astuneet voimaan. Jatkotutkimuksen mahdollinen ajankohta olisi muutaman vuoden päästä tutkia, miten uuden musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman tuomat muutokset arviointiin näkyvät Gradian musiikin koulutuksen arviointikäytännöissä ja onko jotain tutkimuksen aikana esiin tulleita menetelmiä poistettu tai muutettu toimivammiksi. Mielenkiintoista olisi myös selvittää tilannetta oppilaiden näkökulmasta.

3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmän valitseminen on vahvasti sidoksissa tutkimusongelmaan (Hurme & Hirsjärvi 2000, 27). Tutkimuksessamme haluamme selvittää sitä, miten arvioinnin rakenteita ollaan lähdetty rakentamaan Gradian musiikin perusopetuksessa. Laadulliset kysymykset miten, millä tavalla ja millaista kuvaavat parhaiten tutkimusongelmamme perusajatuksia. Tästä syystä olemme päätyneet siihen, että tutkimuksemme on kvalitatiivinen tutkimus eli laadullinen tutkimus. Tutkimusmenetelmän valintaa tukee myös yleistys, että tutkiessa erilaisia aikomuksia käyttäytyä jollakin tavalla (orientoiva käyttäytyminen) ovat kysymiseen perustuvat menetelmät parhaimpia. (Sarajärvi & Tuomi 2002, 23.) Tutkimusmetodinamme käytämme haastattelua ja sähköpostikyselyä.

Tiittulan ja Ruusuvuoren (2005) mukaan haastattelututkimuksen muotoja on kolme: strukturoitu, puolistrukturoitu ja strukturoimaton haastattelu. Strukturoidulla voidaan tarkoittaa esimerkiksi haastattelulomaketta, kun taas strukturoimaton voi tarkoittaa keskustelevaa haastattelua. Tässä opinnäytetyössä haastattelu on puolistrukturoitu, jossa kysymykset ovat samat kaikille, mutta tilanne on keskusteleva. (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 11.)

Haastattelututkimuksessa merkityksellistä on vuorovaikutus haastattelijan ja haastateltavan välillä. Tiedonkeruussa on kiinnitettävä huomiota siihen, että haastateltaja ei johdattele haastateltavaa sanavalinnoillaan tai kysymyksillään. Haastattelussa on otettava huomioon myös eettiset seikat, joilla tarkoitetaan haastateltavan ja haastattelijan välistä suhdetta sekä tutkimuslupien hankkimista. Luottamus on tärkeä osa haastattelua. (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 10, 13, 17-18.)

Päädyimme toteuttamaan työssämme myös kyselytutkimuksen valtakunnallisella tasolla, koska halusimme saada tietoa muiden musiikkioppilaitosten arviointi menetelmistä ja vertailla näitä tietoja haastattelututkimuksella kerättyihin tietoihin. Kyselytutkimus eroaa haastattelututkimuksesta tiedonantajan osalta, eli haastattelututkimuksessa tiedonanto tapahtuu suullisellisesti tutkijan kysyessä kysymyksiä, kun taas kyselytutkimuksessa tiedonantaja vastaa sanallisesti ja itsenäisesti tarkasti määritel-

tyyn kyselyyn. (Sarajärvi & Tuomi 2002, 74.) Kyselytutkimus ei ole Tuomen ja Sarajärven (2002, 77) mukaan laadullista tutkimusta, mutta sen avulla voidaan vastauksen jakaa laadullisiin luokkiin.

3.1 Laadullinen tutkimus

Laadullinen tutkimus on empiiristä (kokemusperäistä) tutkimusta, jossa havaintoaineistoa ja argumentointia tarkastellaan empiirisen analyysin avulla. Analyysi- ja aineiston keräämismetodit korostuvat empiirisessä analyysissä. Empiirisessä analyysissä tulee myös pitää huolta siitä, ettei yksittäistä henkilöä tunnisteta, eikä yksittäisiä väitteitä yleistetä yleiseksi. (Sarajärvi & Tuomi 2002, 20 -21.)

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston keräämismenetelmät ovat yleisimmin haastattelu, havainnointi, kysely ja dokumentoituihin tietoihin perustuva tieto. Näitä tiedon keräämismenetelmiä voidaan käyttää yksittäin tai yhdisteltyinä. On tärkeää huomata, että laadullisessa tutkimuksessa pyritään aineiston ja argumentoinnin avulla tulkita tai ymmärtää tiettyä tapahtumaa tai ilmiötä, kuitenkin pyrkimättä tilastollisiin yleistyksiin. (Sarajärvi & Tuomi 2002, 73, 87.)

3.2 Sisällönanalyysi

Tuomen ja Sarajärven (2009, 91) mukaan laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä on sisällönanalyysi. Se on tutkimuksen analysointitapa, jonka avulla kirjallisessa muodossa olevia dokumentteja voidaan analysoida objektiivisesti ja systemaattisesti. Sisällönanalyysistä voidaan puhua myös sisällön erittelyinä. Aineistosta luodaan analyysin avulla selkeä sanallinen kuvaus. Aineisto hajotetaan ensin osiin, jonka jälkeen se kootaan uudelleen yhtenäiseksi loogiseksi kokonaisuudeksi. (Mts. 103, 107-108).

Tässä opinnäytetyössä haastatteluiden analyysimenetelmänä käytetään aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Tuomen ja Sarajärven (2009, 108) mukaan se voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen: aineiston redusointiin, aineiston klusterointiin ja abstrahointiin. Aineiston redusoinnissa eli pelkistämässä aineistosta karsitaan pois epäolennainen.

Klusteroinnissa eli ryhmittelyssä löydettyjä käsitteitä ja ilmauksia kootaan yhteen. Ai-
neiston abstrahoinnilla eli käsitteiden luomisella tarkoitetaan olennaisten asioiden
erottelemista joiden pohjalta muodostetaan teoreettisia käsitteitä. (Mts. 109-112.)

3.3 Työn eettisyys ja luotettavuus

Kaikissa työmme osa-alueissa pyrimme käyttämään hyvää tieteellistä käytäntöä. Tiit-
tulan ja Ruusuvuoren (2005) mukaan tutkimukseen liittyy eettisiä periaatteita, kuten
tutkimuslupien hankkiminen sekä haastateltavan ja haastattelijan välinen suhde.
Haastateltavalle tulee syntyä luottamus haastateltavaa kohtaan. Siksi haastattelijan
tulisi haastattelutilanteessa selventää haastateltavalle, että tutkimus toteutetaan
anonymisti ja haastateltava saa milloin tahansa perua osallistumisensa tai muuttaa
kertomustaan. Haastattelijan on myös kerrottava totuudenmukaisesti tutkimuksesta
ja tietojen luottamuksellisuudesta. Koska kohderyhmämme on Gradialla toimivat
opettajat, meidän on kysyttävä lupa haastattelujen tekemiseen (Tiittula & Ruusu-
vuori 2005, 17). Lupa tehtäviin haastatteluihin täytyy ensin hakea Gradialta, jonka jäl-
keen pyydämme opettajia haastateltavaksi.

Mahdollisimman luotettavan tutkimustuloksen varmistamiseksi laadimme kysymyk-
set siten, että ne eivät johdattele haastateltavia. Haastattelutilanteessa haastatteli-
jan tulee olla neutraali, eikä haastateltavan puhetta saa kommentoida liikaa. Pienet
tarkentavat kysymykset tai jatkamaan kehottaminen ovat esimerkkejä haastattelijan
roolista haastattelutilanteessa, ellei kyseessä ole avoin keskusteleva haastattelu (Tiit-
tula & Ruusuvuori 2005, 44-45).

Kyselytutkimuksessamme käytämme samaa periaatetta kysymysten laatimisessa,
kuin haastattelututkimuksessamme. Kyselytutkimuksen halusimme tehdä mahdolti-
simman helppolukuiseksi ja täyttöiseksi, jotta saisimme mahdollisimman ison määrän
vastauksia. Tällä haluamme varmistaa sen, että keräämämme tieto on vertailukel-
poista haastatteluihin.

4 Musiikin perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet

Koska työmme perusta on Gradia Jyväskylän taiteen perusopetuksen musiikin koulutuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelma, on tutkimuksen kannalta tärkeää eritellä valtakunnallisten musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden sisältöä, rakennetta ja arvoja tarkemmin. Valtakunnalliset taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2017, 8) määrittävät pohjan musiikkioppilaitosten oppilaitoskohtaisille uusille opetussuunnitelmille, joiden myötä muuttuvaan arviointikulttuuriin tutkimuksemme kohdistuu. Tutkimuksemme kannalta on siis hyvä perehtyä siihen, millaisen aineiston pohjalta oppilaitoskohtaiset opetussuunnitelmat rakennetaan.

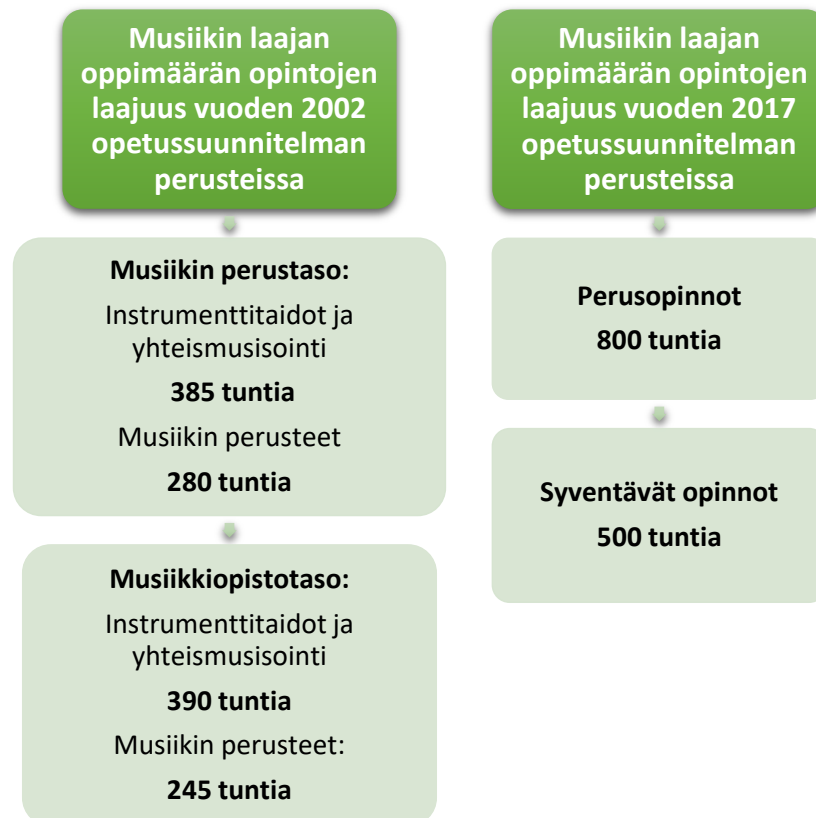
Opetushallitus päätti taiteen perusopetuksen uusista opetussuunnitelman perusteista 20.9.2017 ja niiden pohjalta laaditut oppilaitoskohtaiset opetussuunnitelmien perusteet tulivat voimaan 1.8.2018 (TPOPS 2017, 3). Opetusneuvos Eija Kauppisen (2017) mukaan taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmauudistuksessa tarkoituksena on ollut uudistaa pedagogiikkaa, arviointia ja oppilaitosten toimintakulttuuria. Hänen mukaansa uudistus on ollut tärkeä, sillä edelliset opetussuunnitelman perusteet ovat olleet vuodelta 2002. Uudistuksessa on Kauppisen (2017) mukaan kyse siitä, miten asiat oppilaitoksissa tehdään ja painottaakin opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen arvojen, oppimiskäsityksen ja oppimisympäristön linjausten tärkeyttä. Uutena asiana on myös oppilaitosten velvoittaminen opintokokonaisuuksien kuvaamiseen kokonaisuuksittain. (Kauppinen 2017.)

4.1 Opintojen rakenne, laajuus ja keskeiset sisällöt

Musiikin perusopetukselle on määritelty kolme osa-aluetta taiteen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa. Näitä osa-alueita ovat varhaisiän musiikkikasvatus, perusopinnot ja syventävät opinnot. Varhaisiän musiikkikasvatuksen järjestäminen ei ole kuitenkaan välttämätöntä, vaan mahdollisesta toteutuksesta, sisällöstä ja laajuudesta oppilaitos päättää itse. Oppilaitoksissa järjestettävässä aikuisopetuksessa noudatetaan samoja musiikin laajan oppimäärän perusteita. (TPOPS 2017, 47-50.)

Kauppisen (2017) mukaan opintojen rakenne muuttuu ja tarkoituksena on ollut yhdistää eri taiteenalojen rakennetta. Näin ollen myös musiikin perusopetuksen opintojen rakenne muuttuu: aikaisemmin musiikinopetuksessa opiskeltiin musiikin perustasolla ja musiikkiopistotasolla, joissa suoritettiin myös tutkinnot 1/3, 2/3 ja 3/3 (perustaso) sekä D-tutkinto (musiikkiopistotaso) (TPMOPS 2002, 8; Kuosmanen 2017, 15). Uudistuksen myötä musiikin perusopetuksen laaja oppimäärä koostuu perusopinnoista ja syventävistä opinnoista, jotka voivat sisältää erilaisia opintokokonaisuuksia (TPOPS 2017, 47-49; Kauppinen 2017). Tällaisia opintokokonaisuuksia voivat Kauppinen (2017) mukaan olla esimerkiksi instrumenttiopintoihin tai säveltämiseen keskittyvät opinnot.

Taulukko 1. Musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden rakenteen muutos (TPMOPS 2002, 8; TPOPS 2017, 15)

Musiikin perusopetuksen keskeisiksi tavoitteiksi on määritelty esittäminen ja ilmaiseminen, oppimaan oppiminen ja harjoittelu, kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen sekä säveltäminen ja improvisointi (TPOPS 2017, 48.) Aikaisemmassa vuoden 2002 opetussuunnitelman perusteissa vastaavat perusopetuksen tavoitteet olivat musiikin esittämiseen ja yhteismusisointiin vaadittavat instrumenttitaidot, musiikin

teorian, hahmottamisen ja tuntemuksen oppiminen sekä musiikillisen ilmaisukyvyyn ja esiintymistaitojen kehittäminen (TPOPS 2002, 9). Uudessa opetussuunnitelmassa on siis uutena tavoitteena säveltäminen ja improvisointi. Myös opintokokonaisuudet ovat vanhassa opetussuunnitelmassa selkeämmin määriteltyjä. Syventävien opintojen tavoitteet ovat uudessa opetussuunnitelmassa samat, kuin perusopetuksessa, mutta tarkoituksena on laajentaa ja syventää jo opittuja taitoja (TPOPS 2017, 49-50).

Musiikin perusopetuksen keskeisiksi sisällöiksi on määritelty oppilaan valitsemaan instrumenttiin, sen ohjelmistoon ja ilmaisumahdollisuuksiin perehtyminen sekä erilaisiin musiikin työvälineisiin ja työtapoihin tutustuminen. Tärkeiksi on mainittu myös yhteismusisointitaitojen, musiikin hahmottamisen ja musiikin historian opiskelu. Syventävissä opinnoissa oppilas valmistaa lopputyön, joka voi koostua erityylisten kokonaisuuksista tai painottua yhteen osaamisalueeseen. Keskeisiksi sisällöiksi on määritelty ohjelmiston ja ilmaisutaitojen laajentaminen ja yhteismusisointitaidot. (TPOPS 2017, 49-50.)

4.2 Oppimiskäsitys

Jotta voimme tutkia musiikin perusopetuksen arvioinnin muutoksia, on hyvä perehtyä myös oppimiskäsitykseen, joka vaikuttaa opetussuunnitelmauudistuksen taustalla. Oppimiskäsityksellä tarkoitetaan oppimisprosessin luonteesta tehtyjä perusolettamuksia, joka säätelee opettajan toimintaa (Rauste-von Wright & von Wright 1994, 146). Olemmekin omien musiikkiopintojemme aikana huomanneet, miten esimerkiksi itsearviointi ja siihen ohjaaminen auttavat kehittymään soittajana, sillä se opettaa havainnoimaan omaa kehitystä ja samalla tekee oppimisesta kokonaisvaltaisempaa. Opettajan on siis tärkeää tietää, millaiseen oppimiskäsitykseen hänen tulee opetuksensa perustaa.

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet perustuvat konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen (TPOPS 2017, 11; López-Íñiguez 2017, 2). Uuden opetussuunnitelman mukaan oppilas on aktiivinen toimija, joka oppii asettamaan itselleen tavoitteita. Oppimisen ilo, myönteiset tunnekokemukset ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja kannustavat oman osaamisen kehittämiseen. Olennaista oppimisen kannalta on vuorovaikutus ympäristön kanssa, aistien käyttö ja

kehollisuus. Oppiminen on taiteen perusopetuksessa tietojen ja taitojen rakentamista ja kokonaisvaltainen vuorovaikutteinen prosessi, jonka tarkoituksena on vahvistaa hyvinvointia ja kulttuurista osallisuutta. Oppimisen ohjaus on myös tärkeässä roolissa, sillä oppilasta ohjataan oman tekemisensä tarkkailuun ja arviointiin sekä sen hyödyntämiseen oman oppimisen kehittämisessä. Tärkeitä ovat myös harjoittelu ja sen oppiminen ja monipuolisen, myönteisen ja realistisen palautteen antaminen ja saaminen. (TPOPS 2017, 11.)

López-Íñiguez (2017, 2) mukaan konstruktivistisen soitonopetuksen tulee olla kaikilla tasoilla laaja-alaista, joustavaa, räätälöityä ja oppilaan omia kiinnostuksen kohteita ja persoonallisuutta mukailevaa. Oppilas tuleen nähdä autonomisena yksilönä, jonka omaa ajattelua ja taiteellista identiteettiä tuetaan opetuksessa. Soitonopetuksessa käytettävien metodien tulisi olla oppijakeskeisiä oppiainekeskeisyyden sijaan. Näin opetuksessa korostuvat oppilaan omat ainutlaatuiset näkemykset ja kokemukset, jotka edistävät oppilaan henkistä kasvua ja omien merkitysten rakentumista. Opetuksen tulisi myös tähdätä kokonaisvaltaisuuteen, jossa kiinnitetään huomiota itseilmaisuuksiin, mielikuvitukseen, itsenäiseen ajatteluun, tekemiseen ja luovuuden kehittymiseen. Sen ei tulisi tähdätä pelkästään tiedon välittämiseen imitoinnin ja ennalta määritettyjen mallien kautta. Tämä tarkoittaa sitä, että tekninen osaaminen tulisi nähdä musiikin toteuttamisen välineenä, eikä pelkästään koulutuksen tavoitteena. (López-Íñiguez 2017, 2,3.)

5 Gradia Jyväskylän taiteen perusopetuksen musiikin koulutuksen uusi opetussuunnitelma

Koska tutkimuksemme kohdistuu Gradia Jyväskylän taiteen perusopetuksen musiikin koulutukseen, käsittelemme työssämme myös Gradian musiikin koulutuksen oppilaitoskohtaista uutta opetussuunnitelmaa. On myös huomioitava, että siirtymävaiheessa ennen 1.8.2018 aloittaneet oppilaat voivat opiskella vanhan opetussuunnitelman mukaan 31.7.2021 saakka (TPOPS 2017, 3). Näin ollen Gradialla saatetaan toteuttaa opetusta kahden opetussuunnitelman mukaan.

Taiteen perusopetusta laajan oppimäärän mukaan antavan Gradian musiikin koulutuksen laajan oppimäärän päivitetty opetussuunnitelma (Gradia 2019, 1) hyväksyttiin

4.4.2019. Siinä on määritelty taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden pohjalta uusi paikallinen opetussuunnitelma, josta käyvät ilmi Gradian musiikinopetuksen taustalla vaikuttavat tekijät, kuten toiminta-ajatus, toimintakulttuuri ja arvot sekä opetuksen tavoitteet ja opintojen rakenne. Opetuksen antaa oppilaalle valmiudet ilmaista itseään ja hakeutua mahdollisiin jatko-opintoihin. Toiminnan on tarkoitus luoda oppilaalle hyvä suhde taiteeseen ja edistää taiteen harrastamista. (Gradia 2019, 1-5.)

5.1 Arvot, oppimisympäristö ja työtavat

Gradia Jyväskylän taiteen perusopetuksen arvot perustuvat Jyväskylän koulutuskuntayhtymän strategiaan. Näitä arvoja ovat monien kulttuurien yhteisö, sivistys ja taitaminen sekä työ ja yrittäminen. Taiteen perusopetus perustuu ajatukseen jokaisen ihmisen yksilöllisyydestä ja ainutlaatuisuudesta. Opetus edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa ja sukupuolen moninaisuutta sekä tukee oppilaan kasvua ajattelun taitoa ja luovuutta kehittämällä. Opetuksen on tarkoitus luoda pohjaa sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväälle tulevaisuudelle. Työyhteisön arvoksi on määritelty välittäminen, jolla tarkoitetaan suvaitsevaisuutta, toisten kunnioittamista ja hyviä käytöstapoja. (Gradia 2019, 3.)

Fyysisinä oppimisympäristöinä toimivat Suomalainen musiikkikampus, Gradian kiinteistöt sekä yhteistyökumppaneiden tilat. Oppimisympäristöt ovat turvallisia niin fyysisesti, psyykkisesti, kuin sosiaalisesti. Ne ovat innostavia kohtaamispaikkoja opiskelijoille ja niissä hyödynnetään teknologiaa. Tämän lisäksi Gradiassa tutkitaan ja otetaan käyttöön uusia musiikkiteknologisia oppimisympäristöjä. Aktiivisella yhteistyöllä eri toimijoiden ja organisaatioiden kautta laajennetaan ja monipuolistetaan oppimisympäristöjä. Samalla tuodaan sosiaalinen ja yhteiskunnallinen näkökulma osaksi musiikkiopintoja. (Gradia 2019, 4.)

Opinnoista rakennetaan kullekin oppilaalle henkilökohtainen opintopolku, jossa oppilaan omat valinnat korostuvat opintojen edetessä. Tavoitteista ja niiden perusteella valituista työtavoista sovitaan yhdessä ja samalla vahvistetaan oppilaan autonomiaa

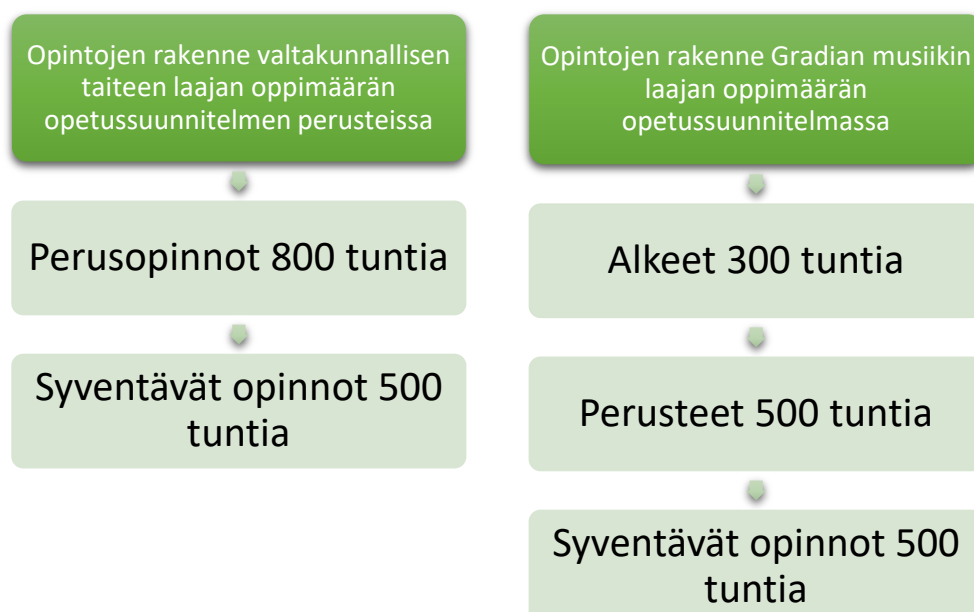
ja motivaatiota. Taiteiden välinen integraatio on tärkeä osa opintoja. Esimerkiksi media, musiikki ja tanssi yhdistyvät erilaisissa produktioissa ja näin taiteiden välinen yhteistyö lisääntyy osana opintoja. (Gradia 2019, 4.)

5.2 Opintojen laajuus ja rakenne

Gradian (2019, 5) musiikin laajan oppimäärän perusteissa on määritelty opintojen laskennalliseksi laajuudeksi yhteensä 1300 tuntia, jossa yksi tunti tarkoittaa 45 minuuttia. Laaja oppimäärä koostuu perusopinnoista ja syventävistä opinnoista. Rakenne ja laajuus vastaavat siis pääpiirteiltään taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä opintojen laajuutta ja rakennetta (TPOPS 2017, 15).

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden (2017, 15) pohjalta määritettyjen opintojen rakenteen ja laajuuden lisäksi Gradia (2019, 6) on oppilaitoskohtaisessa opetussuunnitelmassaan määritellyt tarkemmat sisällöt ja laajuudet perusopintoihin ja syventäviin opintoihin. Perusopinnot koostuvat kahdesta opintokokonaisuudesta, joita ovat alkeet (300 tuntia) ja perusteet (500 tuntia). Syventävät opinnot ovat yksi opintokokonaisuus, mutta ne sisältävät useita osaamisteemoja ja lopputyön. Henkilökohtaiset opintokokonaisuudet rakentuvat oppilaan valintojen mukaan erilaisista osaamisteemoista. (Gradia 2018, 5.)

Taulukko 2. Gradian opintojen rakenne verrattuna valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan (TPOPS 2017, 15; Gradia 2019, 6)

5.2.1 Musiikin alkeet

Gradian musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelmassa (2019, 7) määritellään musiikin alkeiden opintokokonaisuuteen seuraavat osaamisteemat: oma instrumentti tutuksi, ilmaisu ja yhteismusisointi, musiikin alkeistaidot ja valinnaiset opinnot.

Instrumenttiin tutustumisen osaamisteemassa oppilas tutustuu erilaisiin instrumentteihin, valitsee omansa ja tutustuu sen jälkeen soittimeen. Oppilas osaa oman soittimensa alkeet käsittelyssä ja ilmaisussa sekä soittaa kuulon varaisesti. Oppilas kuuntelee omaa musisointiaan ja opettajan ohjeita, tutustuu hyviin harjoittelu- ja esiintymistapoihin, harjoittelee säännöllisesti ja tuntee säännöllisen harjoittelun merkityksen. (Gradia 2019, 7-8.)

Oman ilmaisun ja yhteismusisoinnin osaamisteemassa oppilas osaa kuunnella musiikkia, valmistautua esiintymiseen ja sitoutua ryhmän toimintaan esiintymistä valmistettaessa ja sen aikana. Oppilas osaa esiintyä ja musisoida yksin ja erilaisissa kokoonpanoissa, esittää kokonaisia kappaleita ja toimia erilaisissa rooleissa osana ryhmää. Oppilas myös ilmaisee ajatuksiaan ja osaa kuunnella muiden ajatuksia musiikista. (Gradia 2019, 8.)

Musiikin alkeistaitojen osaamisteemassa oppilas hahmottaa musiikkia oman instrumenttinsa kautta, kokeilee soittamista ilman nuotteja ja kokeilee omia ideoitaan musiikin tuottamisessa. Oppilas oppii toistamaan kuulemiaan melodioita ja rytmejä, varioi kuulemaansa ja saa valmiuksia esiintymistilanteisiin. Oppilas oppii musiikin kirjoittamisen, lukemisen ja oman musiikin tekemisen alkeita. Kaikkien osaamisteemojen sisällöt ovat määritelty tarkemmin Gradian instrumenttikohtaisissa osaamiskuvauksissa. (Gradia 2019, 8.)

Alkeisopinnot sisältävät viikoittaiset oppitunnit ja kotiharjoittelun opettajan ohjeiden mukaan. Esiintymistaitoja harjoitetaan erilaisissa esiintymistilanteissa esiintymällä itse ja kuuntelemalla toisia oppilaita. Musiikin elementtien ja peruskäsitteiden omaksumisessa käytetään soiton ja laulun lisäksi tanssia, liikkumista ja leikkimistä. Opetus tapahtuu pienryhmissä, pareittain tai henkilökohtaisessa opetuksessa. (Gradia 2019, 8.)

5.2.2 Musiikin perusteet

Musiikin perusteet koostuvat Gradian musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelmassa (2019, 9) seuraavista osaamisteemoista: oma ilmaisu ja yhteismusisointi, musiikin perustaidot, omat esiintymiset ja valinnaiset opinnot.

Oman ilmaisun ja yhteismusisoinnin osaamisteemassa oppilaan tavoitteiksi on asetettu omien musiikillisten vahvuuksien ja ilmaisullisten keinojen löytyminen, elävän musiikillisen ilmaisun oppiminen, oman musisoinnin kuunteleminen ja sen mukauttaminen osaksi soivaa musiikillista kokonaisuutta sekä muiden taiteenalojen ilmaisukeinoin tutustuminen. Osaamisteemassa oppilas oppii huolehtimaan ergonomiastaan ja hyvinvoinnistaan, asettamaan itselleen realistisia tavoitteita, työskentelemään niiden saavuttamiseksi, harjoittelemaan säännöllisesti ja arvioimaan osaamistaan suhteessa tavoitteisiin. Oppilas osaa lukea ja tulkita musiikille tyypillisiä merkitsemistöjä ja soittaa ja hahmottaa eri aikakausien musiikkia. Omaehtoinen ilmaisu ja soittimen itsenäinen hallinta kehittyvät yhteismusisointi- ja instrumenttitaitojen myötä. (Gradia 2019, 10.)

Musiikin perustaidot osaamisteemassa oppilas oppii säveltämisen taitoja. Hän tuottaa musiikkia nuoteista ja ilman niitä sekä omia musiikillisia ideoita ja ratkaisuja. Tavoitteena on harjoitella improvisaatiota, sovittamista ja säveltämistä, tutustua musiikkiteknologiaan ja tallentaa omaa musiikkia. Kuulon suojaaminen ja musiikkiympäristön havainnoiminen ovat ergonomisia tavoitteita. Oppilas kehittää musiikin luku- ja kirjoitustaitoaan, tunnistaa musiikin ominaispiirteitä ja hahmottaa rakenteita, osaa kuunnella musiikkia ja kehittää musiikin historian tuntemustaan sekä oppii soveltamaan näitä hahmotustaitojaan musisoinnissa. (Gradia 2019, 10.)

Omat esiintymiset osaamisteemassa tavoitteena ovat esiintymiseen liittyvä osaaminen. Oppilas nauttii esiintymisestä ja harjoittelee esiintymistilanteiden hallintaa. Hän oppii tiedostamaan omat ilmaisulliset ja musiikilliset vahvuutensa ja tutustuu eri taiteenalojen ilmaisukeinoin ja taiteiden väliseen vuorovaikutukseen. Myös tässä osaamisteemassa oppilas oppii suojelemaan kuuloaan, havainnoimaan ääniympäristöään, kuuntelemaan omaa musisointiaan ja mukauttamaan sen osaksi soivaa musiikillista kokonaisuutta. (Gradia 2019, 10.)

Sekä musiikin alkeiden että perusteiden valinnaisissa osaamisteemoissa oppilas voi oman kiinnostuksen mukaan valita harrastustaan laajentavia ja syventäviä työpajoja. Mukana on myös monitaiteellisia sisältöjä. (Gradia 2019, 8.)

Musiikin perusteiden keskeisenä sisältönä on instrumenttitaitojen monipuolinen kehittäminen. Opintoissa tutustutaan musiikin työvälineisiin ja -tapoihin ja kehitetään musiikin hahmotustaitoja ja historian tuntemusta. Eri sisältöalueita integroidaan toisiinsa ja tätä kautta vahvistaa musiikin kokonaisvaltaista oppimista. Henkilökohtaista opetusta lisätään musiikin perusteissa. Oppilaalla on kuitenkin mahdollisuus osallistua ryhmässä soittamiseen ja laulamiseen esimerkiksi kuoron, orkesterin tai bändin kautta. Opetuksessa hyödynnetään teknologiaa tarkoituksen mukaisella tavalla. (Gradia 2019, 10.)

5.2.3 Syventävät opinnot

Musiikin syventävissä opinnoissa oppilas voi rakentaa opintopolkunsa omien kiinnostuksen kohteidensa ja tulevaisuuden suunnitelmiansa mukaan. Syventävien opintojen lopputyö suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä opettajan kanssa ja itsenäisesti. Valittavana on kolme opintopolkua: taituri-polku, luova-polku ja moniosaaja-polku. Syventävissä opinnoissa osaamisteemoja on kolme: oma ilmaisu, oma muusikkous ja oma opintopolku. (Gradia 2019, 11, 12-14.)

Jokaisen opintopolun osaamisteemat ja tavoitteen on määritelty Gradian opetus-suunnitelmassa (2019, 12-14) erikseen. Kaikille opintopoluille yhteinen osaamisteema on oman opintopolun valmistelu, jonka tarkoituksena on valmistaa lopputyö ja rakentaa portfolio opinnoista. Osaamisteemoja ovat myös mahdollisiin jatko-opintoihin hakeutuminen ja valmentautuminen, musiikkiharrastuksen itsenäiseen jatkamiseen valmistautuminen ja oppilaalle itselleen hyödyllisten harjoitusmenetelmien ja apuvälineiden löytäminen. (Gradia 2019, 12-14.)

Kullekin opintopolulle määritellyistä osaamisteemoista ja tavoitteista voidaan nostaa esiin useita yhteneväisiä tavoitteita. Musiikin kirjoitus- ja hahmotustaitojen sekä historian tuntemuksen osaaminen ja hyödyntäminen omassa soittamisessa, muusikkouudessa ja musiikintekemisessä ovat selkeästi tärkeitä teemoja. Myös taiteiden välinen

vuorovaikutus ja muiden taiteenalojen tuntemus sekä sovittaminen pienille kokoonpanoille ja omalle instrumentille ovat yhteistä kaikille oppimispoluille. Muusikkouden tavoitteiksi on määritelty kaikissa kolmessa oppimispolussa ergonomiasta huolehtiminen, omien vahvuuksien tunnistaminen ja teknologian hyödyntäminen. Myös oman osaamisen arviointi nousee esiin osaamisteemoissa. (Gradia 2019, 12-14.)

Taituri-polku tähtää selkeästi solististen taitojen hallintaan. Oman ilmaisun osaamisteemassa oppilas nauttii osaamisestaan, hallitsee soittimensa syventävät taidot, soittaa, laulaa ja säestää monipuolisesti sekä toimii erilaisissa kokoonpanoissa tuoden esille omia musiikillisia ideoitaan. Hän osaa kuunnella ja reagoida tilanteen vaatimalla tavalla esiintymis- ja harjoittelutilanteessa muiden ja omaan soittoonsa. Tavoitteita ovat myös konserteissa käyminen, musiikkielämän seuraaminen, esiintyvän ryhmän jäsenenä toimiminen ja musiikin ja äänimaailman luominen erilaisiin tilanteisiin. (Gradia 2019, 12.)

Luova-polulle ominaista on säveltämisen, sovittamisen ja musiikkiteknologian osaamisen taidot. Oppilas tuottaa soivaa ja nuotinnettua musiikkia hyödyntäen myös muita taiteenaloja, osaa tallentaa ja muokata musiikkia ja kuvaa ja tuntee konemusiikin tekniikoita. Hän löytää oman tyylinsä säveltäjänä ja improvisoi myös musiikkiteknologiaa hyödyntäen oman instrumenttinsa lisäksi. (Gradia 2019, 13.)

Moniosaaja-polku koostuu nimensä mukaisesti monipuolisista osaamisteemoista sisältäen sekä solistisia taitoja että musiikin tekemisen taitoja. Oppilas tuntee toisen taiteenlajin ilmaisun keinoja ja osaa hyödyntää niitä, hallitsee perusteita useista instrumenteista, tuntee laajasti erilaisia tyylilajeja ja soittimia ja säveltää, soitintaa ja nuotintaa musiikkia erilaisille kokoonpanoille. Myös monitaitaja osaa luoda musiikkia ja äänimaailmaa erilaisiin tilanteisiin. Tälle polulle osaamisteemaksi on määritelty myös eri taiteenlajin edustajan impulsseihin reagoiminen harjoitus- ja esiintymistilanteissa tilanteen vaatimalla tavalla. (Gradia 2019, 13-4.)

Syventävien opintojen keskeisiä sisältöjä ovat oppilaan musiikillisten ilmaisutaitojen kehittäminen henkilökohtaisessa ohjauksessa, ohjelmiston laajentaminen ja yhteismusisointitaitojen kehittäminen. Opintoihin sisältyy myös musiikin hahmotustaitojen, kulttuurisen ymmärtämisen ja luovuuden kehittämistä. Instrumentti- ja yhteis-

musisointitaitojen keskeisenä sisältönä on kehittää oppilaan soittotekniikkaa, ohjelmiston tuntemusta ja musiikillista ajattelua siten, että hän pystyy työskentelemään itsenäisesti. Syventävissä opinnoissa yhteismusisointitaidot korostuvat. (Gradia 2019, 14.)

6 Arviointi

Arviointia eli evaluaatiota tapahtuu jokaisen elämässä päivittäin. Arviointia tapahtuu niin säästä, kuin ihmisten toiminnasta (Koppinen, Korppinen & Pollari 1994, 8). Tästä syystä on hyvä ymmärtää miten ja miksi me mitäkin asiaa arvioimme ja miten roolimme eri ympäristöissä vaikuttaa tekemiimme arviointeihin. Tässä tutkimuksessa kiinnostus kohdistuu erityisesti musiikkipedagogin roolissa tapahtuvaan arviointiin. Musiikkipedagogin arvioinnin arvoja määritellään opetussuunnitelmissa, jotka ovat määräys valtion tasolta siitä, miten taiteen perusopetusta tulee toteuttaa.

Ouakrim-Soivio (2016, 10) kirjoittaa, että arviointi käsitteenä suomenkielessä kuvaa tehtäviä, joissa suoritusta mitataan tai oppijan oppimisprosessia ohjataan. Oppimisprosessin ohjaus tapahtuu palautteen avulla. Arviointi voi olla formatiivista eli opintojen aikana tapahtuvaa arviointia tai summatiivista eli opintojen päätösvaiheessa tapahtuvaa arviointia (esimerkiksi numeroarviointi). Keskeisiä arvioinnin periaatteita on se, että arvioija ja arvioitava ymmärtävät arvioinnin päämäärät ja käytänteet. (Ouakrim-Soivio 2016, 10, 13, 15.)

Atjosen mukaan (2007, 12-21) arviointi on vahvassa yhteydessä etiikkaan ja sen keskeisimmät käsitteet, arvot ja normit, heijastuvat tekemiimme arviointeihin. Arvioinnin ollessa hyvää se motivoi oppimista. Tällä perusteella arvioinnin ja arviointiin liittyvien kysymysten pohdinta opetussuunnitelman perusteissa annettujen arvojen ja tehtävien mukaan on todella tärkeää. Arviointia määritteleviin kysymyksiin Atjonen (2007, 21) käyttää Pickfordin & Brownin (2006, 4) esittämiä kysymyksiä. Kysymykset ovat mitä, miksi, miten, kuka ja milloin (Atjonen 2007, 35).

Musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelmassa (2017, 51) arvioinnin kohteet rajataan työskentelyyn ja tavoitteiden määrittämisen osaamisen kartuttamiseen. Arvioinnin tehtävänä on tukea ja ohjata oppilaan oppimista ja opintojen edistymistä. Oppilasta ohjataan arvioinnin avulla myös kohti omien tavoitteiden asettamista ja oman

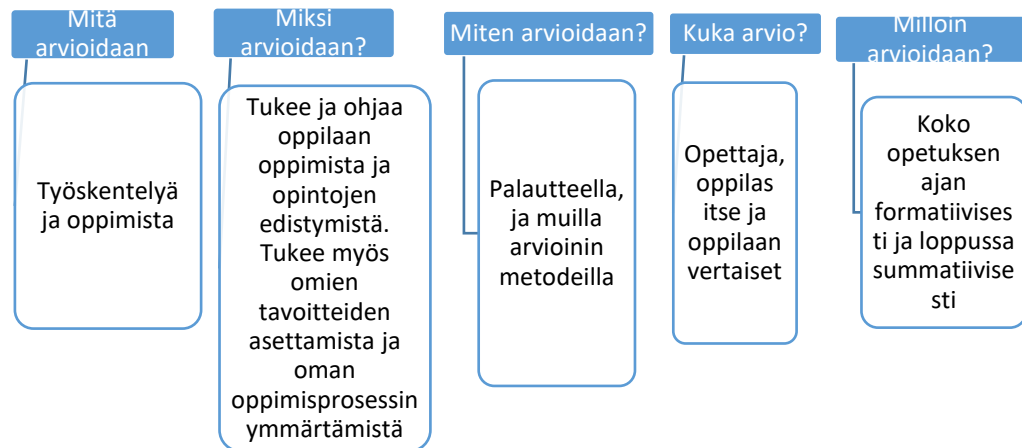
oppimisprosessin ymmärtämistä. Arvioinnissa tulee myös huomioida oppilaan myönteisen minäkuvan ja itsetunnon kehittyminen, eikä arviointi saa kohdistua oppilaan ominaisuuksiin tai persoonaan. Ohjaava palaute annetaan myönteisessä hengessä ja se on osa opettamista ja musiikin oppimisprosessia. (TPOPS 2017, 48, 51.)

Isoin muutos musiikin arvioinnissa opetussuunnitelmissa on numero arvostelun poistuminen. Tähän mennessä ollaan musiikin laajassa oppimäärässä käytetty arvioinnissa käytetty arvosana-asteikkoa 1-5 (TPMOPS 2002, 12). Uuden opetussuunnitelman myötä arvioinnin painotus siirtyy jatkuvaan arviointiin. Musiikin opintojen laajan oppimäärän perusopintojen pääteeksi oppilas saa perusopintojen todistuksen. Suoritettuaan myös syventävät opinnot, saa oppilas päättötodistuksen. Perusopintojen todistuksessa ja päättötodistuksessa annetaan sanallinen arviointi oppilaan suorittamista opinnoista. (TPOPS 2017, 18 -20.)

Musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelmassa (2017, 51) määritellään, että monipuoliseen jatkuvaan arviointiin sisältyy erilaisia palautteen antamisen metodeja. Palautteen antajina toimivat opettaja, oppilas itse ja oppilaan vertaiset. (TPOPS 2017, 51) Eri metodeja ovat esimerkiksi portfolioit, toiminnalliset arvioinnit ja jatkuva havainnointi (Ouakrim-Soivio 2015, 81). Arvioinnin monipuolisuus edistää arvioinnin tasa-arvoisuutta ja on eettisesti hyvää (Atjonen 2007, 65).

Näiden asioiden toteutumiseen vaikuttavat se, miten musiikin laajaa oppimäärää antavat oppilaitokset ymmärtävät mitä näillä määräyksillä tarkoitetaan. Opetussuunnitelman perusteissa annettavien arvioinnin arvojen ymmärrys tarvitsee sen, että oltaisiin valmiita pohtimaan eettisiä kysymyksiä, niin yhteisö kuin yksilö tasolla. Kaikille eettisten asioiden pohtiminen ei ole mielekästä tekemistä (Atjonen 2007, 19). Tästä syystä lähtökohdat opetussuunnitelman ymmärtämiseen voivat vaihdella.

Taulukko 3 Opetussuunnitelman vastaukset arvioinnin kysymyksiin (TPOPS 2017, 18-20,48, 51; Atjonen 2007, 35; Pickford & Brown 2006, 4).

Gradian opetussuunnitelman arviointia koskeva luku sisältää valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa mainitut asiat, sekä paikalliset lisäykset. Tärkeimmäksi arviointimenetelmäksi Gradian opetussuunnitelmassa määritellään opettajan ja oppilaan välisen oppilaan työskentelyyn ja tavoiteltuun osaamisen kartuttamiseen suunnatun arviointikeskustelun. Tämän lisäksi oppilas saa säännöllisesti opettajilta palautetta eri osa-alueista. Palautteen antaminen on opettajan harkinnan mukaista ja arviointi sisältää erilaisia palautteen antamisen tapoja. Opettaja antaa myös ohjausta itse- ja vertaisarviointiin. Arviointien perusteella, kun oppilas saavuttaa riittävän osaamisen oppilaalla on mahdollisuudet valita laajempia opintoja tai perusopintojen jälkeen siirtyä syventäviin opintoihin. (Gradia 2019, 14- 15.)

6.1 Jatkuva arviointi ja palaute

Formatiivinen arviointi (formative assesment) eli jatkuva arviointi nähdään pedagogisena mallina, jossa pyritään samaan selville mitä oppija tietää asiasta tällä hetkellä ja mitä kohtia oppilaat eivät vielä asiasta tiedä tai ymmärrä (Gareis 2007, 18). Black (2009, 7) mainitsee vielä edellisten jatkuvan arvioinnin osien lisäksi tavoitteiden esiin

tuomisen jatkuvan arvioinnin pääongelmiin. Jatkuva arviointi on osa ohjausta, eikä erillinen asia (Gareis 2017, 19).

Black ja Wiliam (2009, 7) kertovat artikkelissaan, että vastuu oppimisessa jatkuvassa arvioinnissa on opettajalla sekä oppijalla. Jatkuvalle arvioinnille on viisi konseptia, jotka voidaan esittää kolmen eri tekijän; opettajan, oppilaan ja ryhmän välisenä vuorovaikutuksena suhteessa jatkuvan arvioinnin kolmeen pääongelmaan (Black & Wiliam 2009, 7 -8).

Taulukko 4 Jatkuva arviointi (Black & Wiliam 2009, 8)

	Mikä on oppijan tavoite?	Mitä oppilas tietää jo asiasta?	Miten päästään tavoitteeseen?
Opettaja	1. Selkeytetään oppimistavoitteet ja kriteerit onnistumiseen	2. Pidetään luokkatilassa keskustelua ja muita oppimistehtäviä, jotta saadaan tietoa, mitä oppilaat tietävät.	3. Annetaan palautetta, joka ohjaa oppijoita eteenpäin.
Ryhmä	Ymmärretään ja jaetaan oppimistavoitteet ja kriteerit onnistumiseen	4. Aktivoidaan ryhmää ohjeistamaan toinen toistaan.	
Oppija	Ymmärtää oppimistavoitteet ja kriteerit onnistumiseen	5. Aktivoidaan oppijaa ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan.	

Palautteen antamisen tärkeys korostuu uuden opetussuunnitelman myötä, koska perinteisen numeroarvioinnon pois jäänti siirtää painon sanalliselle arvioinnille. Palaute voi olla suullista, sanallista tai kehollista (Askew 2004, 24). Kehollisen palautteen tulee tukea suullista ja sanallista palautetta, koska muuten palautteen tulkinta muuttuu ristiriitaiseksi (Silvennoinen & Tilli 2017, 19). Palaute voi olla arvioivaa tai kuvaavaa (Askew 2004, 23).

Arvioivaan palautteeseen kuuluvat esimerkiksi palkintojen ja rangaistusten antaminen tai hyväksynnän ja paheksunnan esille tuonti. Kuvaavaan palautteeseen kuuluvat taas esimerkiksi oikean tai väärän vastauksen perustelu tai oppilaiden tämän hetken

osaamisen ja tavoitteiden välisen suhteen kuvailu. (Askew 2004, 23.) Jatkuvan arvioinnin periaatteiden ja taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän mukaan kaiken palautteen tulisi siis olla kuvaavaa palautetta.

Palautteella pyritään kertomaan palautteen saajalle havaintoja hänen suorituksistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden. Toisin sanoen palautteella halutaan vaikuttaa palautteen saajaan toimintaan. Tarkoituksena palautteella on vahvistaa hyviä toimintoja tai heikentää epätoivottavia toimintoja. Palautetta annettaessa on hyvä ymmärtää, että palaute merkitys on yksilöllinen palautteen antajalle sekä palautteen saajalle. Tähän vaikuttaa vahvasti yksilön itsetunto ja minäkuva. (Silvennoinen & Tilli 2017, 6-7,18.)

Palauteen antamista varten tarvitaan siis havainto toiminnasta ja toiminnan vaikutuksesta. Havaintojen tekemiseksi meidän on osattava katsella ja seurata ympäristöämme nähden onnistumisia ja epäonnistumisia. Havaintoja teemme aisteillamme ja aistimuksiemme tulkintoihin vaikuttavat omat kokemuksemme havaittavan asian luonteesta. Havaintojen tulee olla neutraaleja ja toteavia, ilman tulkintaa tai mielipidettä asiasta. (Ahonen & Lohtaja-Ahonen 2011, 64-65.)

Vaikutuksella tarkoitetaan havaittavan toiminnan aiheuttamasta tuntemuksesta ja kertomisesta. Se sisältää havainnoitsijalta näkemyksen omista ajatuksista ja tuntemuksista. Vaikutusta ja havaintoa ei ole hyvä sekoittaa keskenään palautetta annettaessa. Tästä syystä on hyvä kertoa havainnoista ja vaikutuksista erotellen. (Ahonen & Lohtaja-Ahonen, 65-66.)

7 Haastattelu

7.1 Haastateltavat

Haimme tutkimuslupaa Gradialta marraskuussa 2018 ja se myönnettiin joulukuussa 2018, jolloin toteutimme haastattelut. Haastattelimme neljää Gradialla toimivaa opettajaa. Tarkoituksenamme oli saada haastateltavaksi kaksi ryhmäopetusta ja kaksi yksilö tunteja antavaa opettajaa sekä klassiselta että pop/jazz puolelta. Koimme monipuolisuuden tärkeänä, sillä halusimme saada mahdollisimman erilaisia näkökulmia.

Osa haastatteluun pyytämistämme henkilöistä ei kuitenkaan vastannut yhteydenottoihimme tai kieltäytyivät haastattelusta. Lopulta saimme haastateltaviksi opettajia, joista kaikki neljä antavat ryhmäopetusta ja kaksi heistä myös yksilöopetusta. Kolme haastateltavista opettavat tällä hetkellä pop/jazz musiikkia ja yksi klassista. Yhdellä haastateltavista on edellisessä työpaikassaan opettanut myös klassista musiikkia.

Haastattelut oli tarkoitus äänittää ja litteroida, mutta yksi haastateltavista kieltäytyi äänittämisestä. Tästä syystä hänen haastattelustaan tehtiin haastattelun aikana muistiinpanot. Kolmeen muuhun haastatteluun saimme luvan äänitykselle ja nämä haastattelut litteroitiin.

Haastateltava A:lla on yli kymmenen vuoden työkokemus alalta. Haastateltava B:llä on alle kymmenen vuoden työkokemus soitonopettajan tehtävistä. Myös haastateltava C on toiminut alalla yli kymmenen vuotta. Haastateltava D on toiminut soitonopettajana noin kymmenen vuotta.

7.2 Haastattelukysymykset

Kysymyksiä haastattelussa oli yhteensä viisi, joista ensimmäisen kysymyksen tulokset pidämme osittain salassa, sillä tutkimuksen kohdistuessa vain yhteen kouluun olisivat haastateltavat helposti tunnistettavissa. Haastateltavilta kysyttiin seuraavat kysymykset:

1. Mitä instrumenttia/instrumentteja tai teoria-ainetta/teoria-aineita opetat ja kuinka olet toiminut soiton- ja/tai musiikinopettajana?
2. Millaisia haasteita näet uusissa arvioinnin tavoissa?
3. Mitä ajatuksia käsite jatkuva arviointi herättää sinussa?
4. Millaisia uusia arviointimenetelmiä olet ottanut ja/tai oppilaitoksessasi on otettu käyttöön?
5. Mitä tarkoittaa mielestäsi opetussuunnitelmaan kirjattu riittävä osaaminen?

Opinnäytetyömme haastattelun analysointi aloitettiin kokoamalla litteroiduista haastatteluista haastattelukysymyksien kannalta olennaisia vastauksia. Näitä vastauksia koottiin yhteen samankaltaisuuksien löytämiseksi. Viimeisessä vaiheessa pyrimme löytämään samankaltaisille vastauksille yhteisiä käsitteitä, jotta vastauksia saataisiin yhdistettyä raportointivaiheessa.

7.3 Arvioinnin haasteet

Kolme kahdesta vastaajasta koki uudet arvioinnin tavat haasteellisena. Perusteluina he kertoivat, että arvioinnista puuttuu tarkka määritelmä siitä, miten oppilas suoriutuu tehtävästä. Haastateltava C:n ja D:n mukaan numeroarvioinnin poistuminen tuo erottelun ongelman. Tällä haastateltavat tarkoittivat sitä, että oppilas ei saa tietoa siitä suoriutuuko hän annetuista tehtävistä erinomaisesti vai tyydyttävästi. Haastateltava C:n mukaan tästä tulee ongelma siinä vaiheessa, jos oppilas lähtee muualle opiskelemaan, niin saadut arvioinnit eivät ole vertailukelpoisia. Haastateltava D:n mukaan arviointi tasapäistää oppilaita. Hän toteaa myöhemmin haastattelussa, että lahjakkaat oppilaat eivät saa tunnustusta osaamisestaan, kun taas ohjausta tarvitseville oppilaille arviointi on hyvinkin lempeää, mikä on haastateltavan mukaan hyvä asia.

Haastateltava A kertoo, että hänen mielestään arvioinnista on tullut vapaampaa, kuin ennen. Tätä hän pitää hyvänä asiana, koska lapset kehittyvät eritahtia. Yhtenä syynä arvioinnin vapautumiseen hän kertoo haastavan oppilastilanteen. Hän kertoo myös, että enää ei voi tehdä kokeita ja muutenkin joutunut laskemaan vaatimustasoja, oppilaiden saamisen vaikeuden vuoksi.

Haastateltava B koki, että uusi arviointi ei tuo haasteita. Hän perusteli asiaa sillä, että ainoa muutos on numeroarvioinnin poistuminen ja numeroarviointia on annettu vain päättötodistukseen, joten ei uusi arviointi ei hirveästi muuta hänen työtään.

7.4 Jatkuvan arvioinnin merkitys

Uudessa valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa painotettu termi jatkuva arviointi on tuttu käsite haastateltaville ja se koetaan positiivisena asiana. Haastateltava A kertoo, että on käyttänyt jatkuvaa arviointia koko opettajan uransa ajan. Myös haastateltava C kokee, että jatkuva arviointi on ollut käytössä oppilaitoksessa jo ennen

uuden opetussuunnitelman voimaan astumista. Haastateltava D kertoo jatkuvan arvioinnin näkyneen palautekeskusteluna. Haastateltava B taas kertoo pyrkivänsä antamaan oppilailleen jatkuvasti palautetta positiivisen kautta, mutta myös kertomaan kehityksen kohteista, jotta oppilas olisi jatkuvasti tietoinen omasta kehityksestään. Hän kuitenkin lisää, että ryhmäopetuksessa jatkuva arviointi voi olla haastavaa, sillä oppilaita on paljon kerralla.

Jatkuvan arvioinnin haasteeksi on koettu sen näkyväksi saaminen. Haastateltava C peräänkuuluttaa välinettä arvioinnin jatkuvaa tallentamista varten. Hänen mukaansa olisi hyvä, jos arviointia voisi tallentaa matkan varrelta oppilaalle esimerkiksi jonkinlaiseen kansioon. Haastateltava D:n mukaan jatkuvaa arviointia ei saisi jättää pelkäämään palautekeskustelujen varaan, vaan se olisi saatava näkyväksi kauttaaltaan. Hän kuitenkin lisää, että resursseja tällaiseen tallentamiseen ei ole, sillä palautteen jatkuva kirjaaminen tuo paljon lisää töitä opettajalle.

7.5 Arvioinnin menetelmät

Kysyimme kolmantena kysymyksenä haastateltaviltamme siitä, mitä arviointimenetelmiä he ovat ottaneet käyttöön. Haastateltavista kolme kertoo, että arviointiin liittyvät menetelmät ovat vielä keskeneräisiä. Tästä johtuen emme tähän kysymykseen saaneet vielä konkreettisia valmiita arvioinnin menetelmä malleja.

Haastateltavat A ja B ottivat vastauksessaan esiin taitotaulukon. Molemmat pitivät taitotaulukkoa hyvänä välineenä seurata oppilaan oppimista. Haastateltava B tarkoitti vielä, että itseasiassa taitotaulukko ei itsessään ole arviointimenetelmä vaan toimii juuri oppimisen seuraamiseen tarkoitettuna välineenä. Haastateltava A antoi kriittisen näkökulman taitotaulukkoon, kertomalla sen olevan toimivampi ratkaisu yksilöopetuksessa, kuin ryhmäopetuksessa.

Haastateltava C kertoo, että olisi hyvä, jos arviointiin saataisiin jonkinlainen yhteinen pohja, mihin arviointia ja kehittymistä voisi kerätä. Haastateltava kertoo, että suulliset palautteet nauhoitetaan konserttien jälkeen. Tämä haastateltavan mukaan siksi, että niihin pystytään palaamaan uudestaan, jotta palautteen muistaisi paremmin.

Haastateltava näkee näiden tuovan esiin oppilaalle paremmin oman oppimisen ja kehityksen kulun. Ja kyseisen tiedon pohjalta on hyvä tehdä suunnitelmia, mitä tehdä seuraavaksi.

Haastateltava D nostaa esiin jatkuvan arvioinnin. Haastateltava kertoo, että jatkuvaa arviointia on jo ollut käytössä pop/jazz puolella. Uutena asiana haastateltava kertoo syventävien opintojen lopussa tulevan lopputyön, josta tehdään päättöarviointi. Lopputyön sisältö laaditaan oppilaan omien kiinnostusten ja mahdollisten jatko-opintojen mukaan. Lopputyön sisältöjä ei ole vielä määritetty. Haastateltava pitää lopputyötä ja sen monipuolisuutta hyvänä asiana.

7.6 Riittävä osaaminen

Riittävän tai hyvän osaamisen määrittely on koettu haastavana ja sitä on haastateltavien mukaan pohdittu paljon opettajien kesken. Haastateltava D:n mielestä oppilas on saavuttanut riittävän osaamisen, kun hänellä on riittävät kyvyt edetä seuraavalle tasolle. Hänen mukaansa kaikkea ei tarvitse osata täydellisesti, mutta taitojen on kannettava oppilasta seuraavalla tasolla. Haastateltava B taas kokee, että riittävän osaamisen saavuttaakseen oppilaan tulisi hallita tietyt ilmiöt ja asiat mitä tunnilla on opeteltu. Esimerkkinä hän mainitsee intervallit, asteikot ja soinnut, joita tulisi hahmottaa kokonaisuuksina, vaikka vielä ei tarvitse kaikkea osata täydellisesti. Hän lisää, että jos oppilas esimerkiksi pääinstrumenttinsa puolesta hallitsee hyvin jonkin tietyn osa-alueen, voi jostain toisesta osa-alueesta riittää vähäisempikin osaaminen riittävän osaamisen saavuttamiseksi.

Haastateltava A kertoo, että riittävän osaamisen määrittely on pitkälti opettajasta kiinni. Toiset opettajat vaativat enemmän kuin toiset, mutta arvioinnissa tulisi silti muistaa, että musiikki on monelle harrastus. Hän kuvaa esimerkkinä tilanteen, jossa oppilas osaa kaiken muun, paitsi melodiadiktaatin. Tässä tilanteessa on mietittävä, päästääkö oppilaan tästä huolimatta seuraavalle tasolle, eli onko oppilas saavuttanut riittävän osaamisen.

Haastateltava C kertoo, että he ovat määritelleet taitotaulukoiden avulla riittävää osaamista. Taulukoihin on merkitty, mitä osa-alueita oppilaan tulee hallita, että pääsee etenemään seuraavalle tasolle. Tavoitteet on kuitenkin haastateltava C:n mukaan

määritelty siten, että ne vastaavat keskivertoa osaamista, eli että niiden läpäisemiseen ei vaadita liikoja. Myös haastateltava D kertoo taitotaulukoiden määrittelevän riittävää osaamista. Hänen mukaansa ongelmana kuitenkin on se, että missään ei määritellä sitä, miten hyvin asiat osaa, vaan kaksi oppilasta voivat saada rastin ruutuun täysin eri tasoilla suorituksilla. Haastateltava C mainitsee saman ongelman: toinen etenee seuraavalle tasolle heittämällä ja toinen rimaa hipoen.

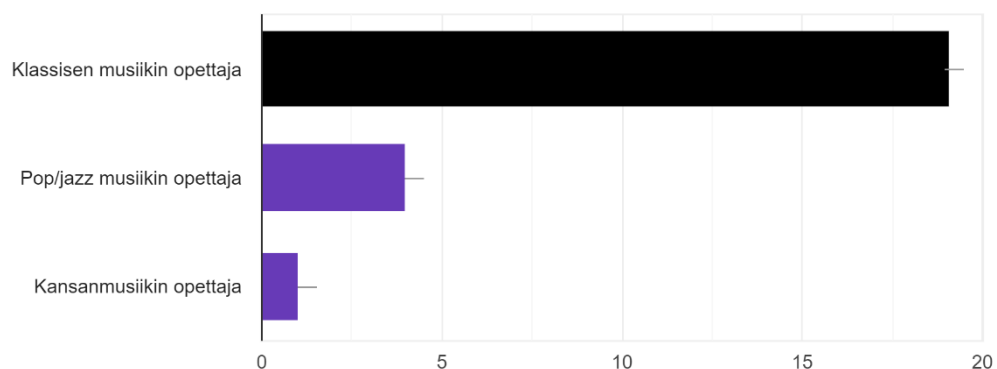
8 Kyselyn tulokset

Haastattelun lisäksi kysyimme laajan oppimäärän mukaista opetusta antavilta oppilaitoksilta heidän arviointimenetelmistään. Kysely lähetettiin sähköisessä muodossa yhteensä 14 oppilaitokseen, josta saimme yhteensä 21 vastausta. Kyselytutkimuksen tekemisessä käytettiin apuna Google forms – palvelua, joka kokosi vastaukset valmiiksi. Vastaukset koottiin koonnin ja yksittäisten vastausten perusteella yhtenäiseksi tekstiksi.

Ensimmäisessä kysymyksessä selvitimme, mitä genreä opettaja edustaa. Vastausvaihtoehtoina oli klassinen, pop/jazz ja kansanmusiikki. Kysymyksessä pystyi valitsemaan useamman vaihtoehdon. Vastaajista 19 ilmoitti olevansa klassisen musiikin ja neljä pop/jazz musiikin opettajia. Vain yksi vastaajista opettaa kansanmusiikkia.

Olen

21 vastausta

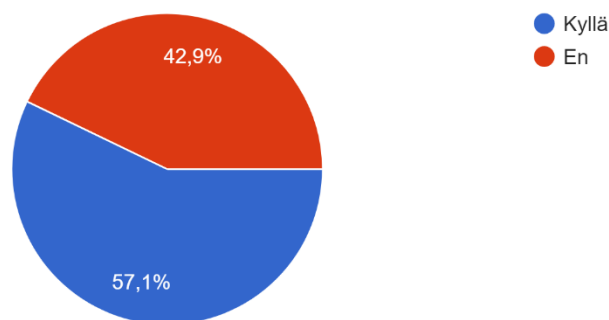
Kuvio 1. Soitonopettajien genrejakauma

Toisessa kysymyksessä kysyimme, sovelletaanko numeroarviointia edelleen arvioinnissa, vaikka se on poistunut uuden opetussuunnitelman myötä (TPOPS 2017, 18.). Vastaajista yhdeksän vastasi, ettei sovelta numeroarviointia arvioinnissaan, kun taas 12 vastaajista kertoi yhä soveltavansa numeroarviointia. Yksi vastaajista tarkensi vastauksessaan, että numeroarviointi näkyy yhä arvioinnissa:

Numeroarviointi on edelleen pakostakin sanallisen arvioinnin taustalla, vaikka varsinaisesti numeroita ei käytetäkään.

Numeroarviointi poistui. Sovellatko numeroarvioinnin asteikkoa arviointimenetelmässäsi?

21 vastausta

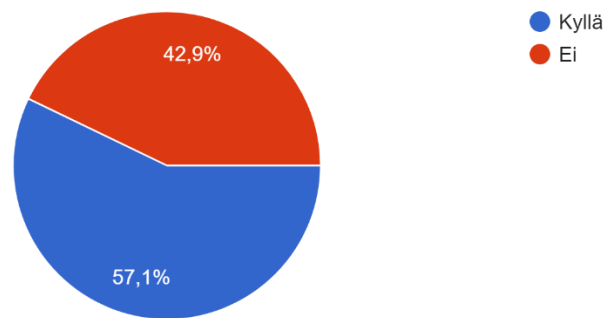
Kuvio 2. Numeroarvioinnin soveltaminen arvioinnissa

Jatkuva arviointi on uuden valtakunnallisen opetussuunnitelman keskiössä. Sen mukaan jatkuvan arvioinnin tulee koostua erilaisista arviointi- ja palautteen annon menetelmistä, kuten esimerkiksi itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista. (TPOPS 2017, 56.) Tästä syystä kyselyssämme selvitimme erilaisten arviointimenetelmien käyttöä oppilaitoksissa.

Kolmannessa kysymyksessä selvitimme, ovatko myös haastatteluissa esiin nousseet osaamismatriisit, eli taitotaulukot käytössä oppilaitoksessa. Yhdeksän henkilöä vastasi kyllä ja 12 ei.

Onko käytössäsi taitotaulukot (osaamismatriisit)?

21 vastausta

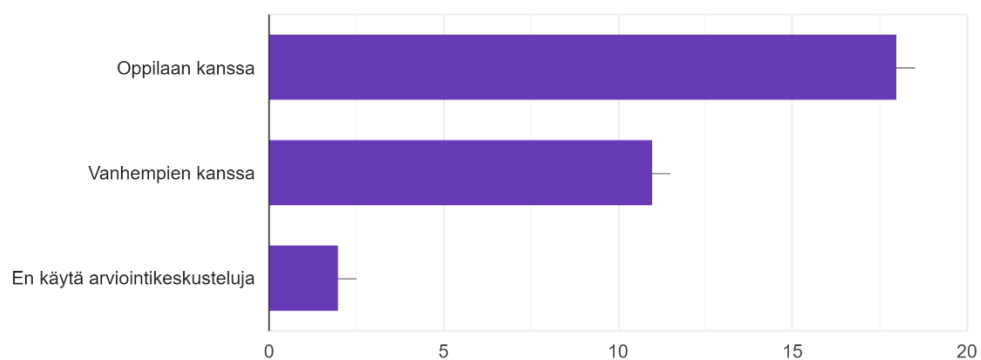

Kuvio 3. Osaamismatriisien käyttö opetuksessa

Neljännessä kysymyksessä selvitimme arviointikeskustelujen käyttöä oppilaitoksissa. Vastausvaihtoehtona oli arviointikeskustelujen käyminen oppilaan tai oppilaan vanhempien kanssa. Vaihtoehtona oli myös vastata, ettei käytä arviointikeskusteluja. Vastanneista 18 vastasi käyvänsä arviointikeskusteluja oppilaan kanssa ja 11 vanhempien kanssa. Vastanneista kaksi taas ei käytä arviointikeskusteluja osana arviointiaan.

Käytkö oppilaan ja/tai oppilaan vanhempien kanssa arviointikeskusteluja?

21 vastausta

Kuvio 4. Arviointikeskustelujen käyttö opetuksessa

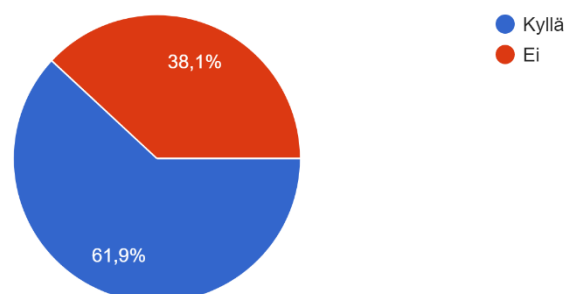
Viides kysymyksemme koskee aikaisemmin arviointimenetelmänä käytettyjä soitto- ja laulututkintoja. Vanhan opetussuunnitelman mukaan instrumenttiopintojen päätösuoritukset tulee arvioida asteikolla 1-5 (1 tarkoittaa hyväksyttyä ja 5 erinomaista). (TPMOPS 2002, 12.) Uudessa valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa ei ole vastaavaa arviointiasteikkoa, vaan arviointi on jatkuvaa ja sanallista. Perusopintojen päättötodistuksessa annetaan sanallinen arvio oppilaan suorittamista opinnoista. Musiikin syventävissä opinnoissa oppilaat tekevät lopputyön. (TPOPS 2017, 17, 51.) Kysyimme tekevätkö uuden opetussuunnitelman mukaan opiskelevat oppilaat tutkintoja oppilaitoksessa. Vastaajista kahdeksan ilmoitti, ettei oppilaitoksessa tehdä tutkintoja, kun taas 13 vastasi, että tutkinnot ovat edelleen käytössä.

Yksi vastaajista mainitsee tutkintojen olevan käytössä, mutta ne on nimetty eri tavalla. Toinen taas mainitsee, että tutkinnot ovat poistuneet jo edellisen opetussuunnitelman aikana ja silloin alettiin puhua taso suorituksista. Vastaajan mukaan opintokokonaisuuksien päätteeksi annetaan näyttö ja näytteen ei välttämättä tarvitse olla konsertti:

Uuden OPS:n mukaan teemme opintokokonaisuuksien päätteeksi näytteet tavoitteiden saavuttamisesta. Näyte voidaan toteuttaa esim. konsertissa tai konsertinomaisessa tilaisuudessa. Se voi olla äänite, video, kirjallinen työ yms. riippuen oppiaineesta.

Tekevätkö uuden opetussuunnitelman mukaan opiskelevat oppilaat tutkintoja oppilaitoksessanne?

21 vastausta

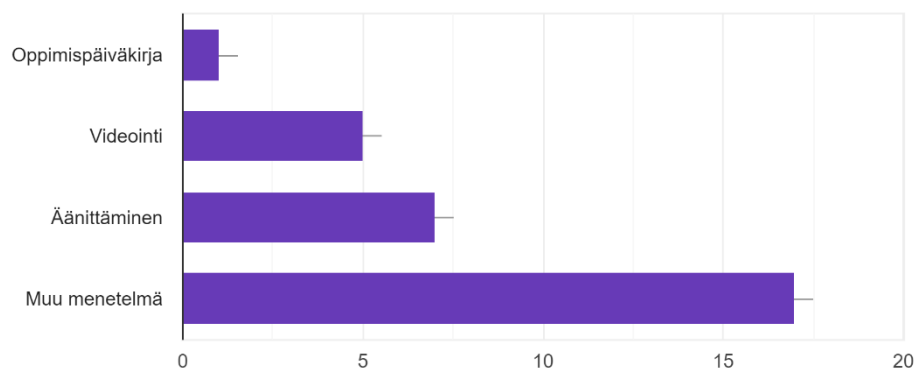
Kuvio 5. Tutkintojen käyttö oppilaitoksissa

Kuudennessa kysymyksessä käsittelimme itsearviointin tapoja. Kysyimme, mitkä seuraavista itsearviointin menetelmistä ovat oppilaiden käytössä: oppimispäiväkirja, videointi, äänittäminen tai muu menetelmä. Vastaajaa kehoitettiin tarkentamaan muuta menetelmää vapaan sanan kentässä. Oppimispäiväkirja on käytössä ainoastaan yhden vastaajan oppilailla. Videointia vastasivat käyttävänsä viisi ja äänittämistä seitsemän opettajaa. Vastaajista peräti 17 vastasi käytössä olevan muu menetelmä, mutta ainoastaan kaksi vastaajista tarkensi vastaustaan. Toinen kertoi oppilaiden arvioivan omaa työtään kirjallisesti ja toinen kertoi itsearviointin olevan jatkuvaa jokaisella tunnilla tapahtuvaa keskustelua. Lisäksi hänen oppilaansa määrittelevät itselleen tavoitteet lukukauden alussa, joiden saavuttamisesta käydään keskustelua lukukauden lopussa:

Itsearviointi on jatkuvaa, jokaisella tunnilla tapahtuvaa, luontevasti opetukseen liittyvää keskustelua. Lisäksi lukukauden alussa oppilas määrittelee itselleen tavoitteet ja niiden saavuttamisesta keskustellaan lukukauden lopulla.

Itsearviointin menetelmät. Millaisia itsearviointin menetelmiä oppilaasi käyttävät?

21 vastausta

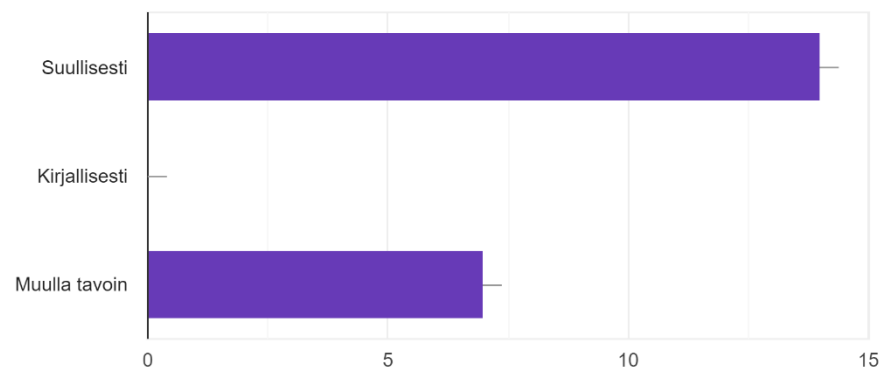

Kuvio 6. Itsearviointin menetelmät

Seitsemäs kysymyksemme koskee vertaisarviointia. Kysyimme, millä seuraavin tavoin oppilaat arvioivat toisiaan: suullisesti, kirjallisesti tai muulla tavoin. Vastaajaa kehoitettiin kertomaan tarkemmin menetelmästä vastatessaan muulla tavoin. 14 vastaajaa kertoo oppilaiden arvioivan toisiaan suullisesti. Kirjallista arviointia ei käytä yksikään vastaajista. Muuta vertaisarvioinnin menetelmää kertoo käyttävänsä 7 vastaajista, joista kukaan ei ole kuitenkaan tarkentanut vastaustaan.

Vertaisarviointi. Millä seuraavin tavoin oppilaasi arvioivat toisiaan?

21 vastausta

Kuvio 7. Vertaisarviointi

Viimeisessä kentässä annoimme vastaajille mahdollisuuden vapaaseen sanaan, jossa oli mahdollista määritellä myös tarkemmin käyttämiään menetelmiä. Harmittavan moni vastaajista jätti kentän tyhjäksi, sillä saimme kenttään ainoastaan viisi vastausta. Yksi vastaajista on varhaisiän musiikinopettaja, joka kertoo arvioinnin olevan lapsen kokonaisvaltaista kehitystä tukevaa. Myös perheen tukeminen ja mukana oleminen on tärkeässä asemassa:

Olen varhaisiän (0-7v) musiikinopettaja. Arviointi sillä iällä on kokonaisvaltaista käsittäen lapsen koko varhaislapsuuden yleisen, sosiaalisen, motorisen ja musiikillisen kasvun & kehityksen. Tuemme perheitä lapsen oppimisessa ja luomme turvallisen ilmapiirin musiikin käsitteiden oppimiseen ja kokeiluun. Innostamme lapsia keksimiseen, luovuuteen ja mu-

siikillisten asioiden piiriin. Taideaineet (teatteri, kuvataiteet) integroituisti myös käytössä. Arviointi on lempeää, perheen kanssa yhteistä ja kunkin lapsen kasvua ja kehitystä tukevaa.

Kolme vastaajista kokee, että uusi opetussuunnitelma on vielä vaiheessa. Yhden vastaajan mukaan sen tuominen käytäntöön vie vielä paljon aikaa:

Kestää aika kauan, jos juuri milloinkaan, uusi ops tulisi todella sisäistettyä opetuksen käytäntöihin. Ja sitten se jo taas korvataan.

9 Pohdinta

Pääsimme vuoden 2018 kevään aikana kuuntelemaan kahden eri oppilaitoksen opetussuunnitelmatyöryhmän kokouksia lyhyesti, jonka aikana alkoivat muodostua työmme tutkimuskysymykset. Tällöin opetussuunnitelmaprosessi oli vielä kesken oppilaitoksissa. Sekä kyselyn että haastattelun tuloksista voidaan päätellä, että arviointiin liittyvä opetussuunnitelmatyö on yhä oppilaitoksissa kesken, vaikka uudet opetussuunnitelmat ovat astuneet voimaan jo elokuussa 2018. Tästä syystä haastateltavista opinnäytetyömme aihe tuntui haastavalta, koska he kokivat meidän olevan liian ajoissa tutkimuksemme kanssa. Tämä vaikuttaa myös tutkimuksemme tuloksiin, sillä esimerkiksi Gradian musiikin perusopetuksen koulutuksessa käyttöön tulevat taitotaulukot ovat keskeneräisiä ja ne otettaneen käyttöön vasta kevään 2019 aikana.

Kyselytutkimukseen saimme vastauksia harmittavan vähän huolimatta siitä, että kysely lähetettiin useisiin eri oppilaitoksiin ympäri Suomea. Kyselyn perusteella voidaan kuitenkin päätellä, että arviointi on muuttumassa oppilaitoksissa, vaikka esimerkiksi numeroarviointi vaikuttaa vielä 57,1 prosentilla vastanneista sanallisen arvioinnin taustalla. Kyselytutkimuksessa on huomioitava myös, että harmittavan moni vastaajista jätti kuvailematta esimerkiksi itsearviointin menetelmiä, jotka olisivat olleet työmme kannalta mielenkiintoisia.

Haastatteluissa esiin nousseet haasteet koskivat erityisesti tasapäästämisen ongelmaa. Opettajat kokevat, että esimerkiksi erinomaisesti opinnoistaan suoriutuvat eivät saa riittävästä tunnustuksesta osaamisestaan, kun tarkka määritelmä osaamisen tasosta puuttuu arvioinnista. Tasolta toiselle edetäkseen oppilaan on saavutettava riittävä osaaminen, mikä on kaikilla sama tasosta riippumatta. Toinen oppilas saattaa suoriutua opinnoistaan välttävästi ja toinen kiitettävästi, mutta molemmat saavat saman suoritusmerkinnän. Entisessä opetussuunnitelmassa ollut numeroarviointiaseteikko on siis tästä syystä koettu selkeämmäksi.

Aloitettuumme uuteen valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan tutustumisen koimme, että numeroarvioinnin pois jäänti olisi pelkästään hyvä asia. Tutkimuksemme jälkeen tulimme kuitenkin siihen tulokseen, että täysin ongelmaton se ei ole. Oppilaiden tulisi saada tarkempi kuva siitä, miten hyvin he ovat suoriutuneet opinnoistaan ja tähän numeroarvioinnilla on pystytty vastaamaan selkeämmin. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö mielestämme sanallisella arvioinnilla pystyittäisi antamaan realistista kuvaa oppilaalle tämän taidoista. Jonkinlainen arviointiaseteikko, joka kuvaa miten hyvin oppilas suoriutuu asetetuista tavoitteista voisi siis olla toimiva.

Haastatteluista käy ilmi, että jatkuvaa arviointia on tapahtunut jo aikaisemmin, eivätkä Gradian musiikin koulutuksen opettajat koe sitä varsinaisesti uutena asiana, vaikka se saatetaankin kokea haastavana asiana erityisesti ryhmäopetuksessa. Jatkuvan arvioinnin ja sanallisen arvioinnin voidaan todeta aiheuttavan lisätöitä erityisesti ryhmäopettajille ja huoli resurssien riittämisestä näkyy haastattelun tuloksista. Kukaan haastatteluista ei kuitenkaan tuonut esille itsearviointia tai vertaisarviointia, joten oletamme, että näihin asioihin ei ole tullut muutoksia.

Mielenkiintoinen seikka jatkuvan arvioinnin toteuttamisessa on Gradialla ja kyselyn perusteella osassa muissa oppilaitoksissa käyttöön otettu tai käyttöön tuleva taitotaulukko eli osaamismatriisijärjestelmä, jossa jokaisen oppilaan kehittymistä seurataan tarkasti laittamalla rasti ruutuun, kun opiskeltava asia on hallussa. Helsingin pop/jazz konservatoriolla osaamismatriisit ovat kuulemamme mukaan olleet jo aikaisemmin käytössä, eli kyse ei kuitenkaan ole uudesta asiasta. Taitotaulukko tuo mielestämme hyvin esiin sen, mitä asioita opiskellaan milläkin tasolla ja mitä on opiskeltu. Se ei kuitenkaan tuo ilmi sitä, miten hyvin asiat osataan ja tämä voi muodostua ongelmaksi haastattelujen perusteella.

Vaikka arvioinnissa tapahtuu suuri muutos, on osa oppilaitoksista lähtenyt kyselyn perusteella toteuttamaan opetussuunnitelmauudistusta pohjaten vanhaan, kuten esimerkiksi tutkintoihin. Mielenkiintoista kuitenkin on, että tutkintoja ei ole varsinaisesti määrätty poistamaan opetussuunnitelmasta, vaan niistä ei vain puhuta valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa. Gradialla tutkintoja ei kuitenkaan enää tehdä, vaan opinnot koostuvat erilaisista opintokokonaisuuksista ja eteneminen perustuu taitotaulukoihin (Gradia 2019, 5-14).

Numeroarvioinnin poistuttua arviointiviestin väylä muuttuu sanalliseksi. Tutkimuksemme nousi esiin mielipide siitä, että opettajien sanallisen palautteen valmiudet ovat yksilölliset ja tästä voi seurata väärinymmärryksiä tai pahimmassa tapauksessa oppilas jää vaille tarvitsemaansa palautetta. Olemme myös itse huomanneet opintojemme aikana tämän ilmiön jo ennen numeroiden poistumista. Sanalliseen arviointiin vaikuttaa myös se, mitä kukakin opettaja haluaa painottaa eri tilanteissa. On myös hyvä huomata, että valmista sapluunaa sanallisen palautteen antamiseksi on vaikea tehdä, sillä palautteen antoon vaikuttaa esimerkiksi oppilaan ikä ja omat tavoitteet. Tästä syystä opettajalta vaaditaan hyviä vuorovaikutustaitoja ja ymmärrystä siitä millaisia asioita voi olla oppilaan toiminnan takana. Näiden seikkojen perusteella arviointi ja palaute tulisi muokata muotoon, joka tukisi opetussuunnitelmassa määritellyjä tavoitteita.

Haasteluissa nousi myös esiin oppilaiden saamien arviointien hyväksiluvut, esimerkiksi jos oppilas siirtyy uudelle paikkakunnalle harrastamaan tai aloittaa ammatitopinnot. Miten pystytään erilaisten sanallisten arviointien joukosta löytää yhteiset ja selkeät kriteerit? Tähän mielestämme, jonkinlainen tekemisen laatua määrittelevä asteikko voisi olla yksi ratkaisu.

Hyvänä uudistuksena pidämme oppilaan omien tavoitteiden huomiointia opetussuunnitelmassa. On motivaation kannalta tärkeää, että oppilas saa itse vaikuttaa esimerkiksi mitä musiikkikappaletta tunneilla soitetaan. Haasteeksi oppilaan omien tavoitteiden huomioiminen saattaa nousta ryhmäopetuksessa, sillä resurssien puitteissa tämä saattaa olla hankalaa ja työlästä opettajalle. Oppilaan omien tavoitteiden asettaminen ja niitä kohti kulkeminen ei saisi silti supistaa sitä mitä oppilas tekee. On tärkeää, että oppilas ymmärtää ja pystyy kuuntelemaan erilaisia musiikin ilmentymiä. Tämän olemme itse oppineet oman musiikkipolkumme aikana ja se on myös syy,

miksi musiikki pysyy mielenkiintoisena aiheena. Sillä koskaan ei ole valmis ja aina voi löytää jotain uutta tai ymmärtää syvemmin musiikin eri nyansseja.

Lähteet

- Ahonen, R. & Lohtaja-Ahonen, S. 2011. Palaute kuuluu kaikille. Helsinki: Infor.
- Askew, S. 2004. Feedback for Learning. London: Routledge. Viitattu 11.11.2018.
- Atjonen, P. 2007. Hyvä, Paha arviointi. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Black, P., Wiliam, D. 2009. Developing the theory of formative assessment. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 21(1), 5-31. Viitattu 2.10.2018.
- Gareis, C. 2007. Reclaiming an important teacher competency: The lost art of formative assessment. *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 20(1-2), 17-20. Viitattu 11.11.2018.
- Gradia musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelma. 2019. Jyväskylä: Gradia Jyväskylän taiteen perusopetuksen musiikin ja tanssin koulutus. Viitattu 5.4.2019
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kauppinen, E. 2017. Opetusneuvos Eija Kauppinen: Taiteen perusopetuksen uudet opetussuunnitelmat. Youtube-video. Suomen musiikkioppilaitosten liitto. Viitattu 16.9.2018. <https://www.youtube.com/watch?v=fL4QCTShnIo&t=2s>
- Koppinen, M.-L. & Korppinen, E. & Pollari, J. 1994. Arviointi oppimisen tukena. Juva: WSOY. Viitattu 29.4.2018
- Kuosmanen, E. 2017. Musiikkiopistostako valintatalo? Taiteen perusopetuksen 2017 opetussuunnitelmauudistuksen sisällönanalyysia. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, viestintätieteiden tiedekunta.
- López-Íñiguez, G. 2017. Työkalupakki soitonopettajille. Konstruktivistisen soitonopetuksen edistäminen pedagogisen tasaarvoisuuden mekanismina. Taideyliopiston Sibelius-Akatemia. Viitattu 1.10.2018. <http://www.artsequal.fi/documents/14230/0/artsequal+-+2017+-+toolkit+-+lopez+-+suomi+2017+11+06.pdf/0c04becc-b1d8-4765-9d9f-09567cc21e9a>
- Opetushallitus. 2017. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän uuden opetussuunnitelman perusteet (TPOPS). 2017. Helsinki: Juvenesprint – Suomen yliopistopaino.
- Opetushallitus. 2002. Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet (TPMOPS). Helsinki: Editaprima.
- Pickford, R. & Brown, S. 2006. Assessing skills and practice. London: Routledge.
- Ouakrim-Soivio, N. 2016. Oppimisen ja osaamisen arviointi. Keuruu: Otava.

Rauste-von Wright, M. & von Wright, J. 1994. Oppiminen ja koulutus. Juva: WSOY.

Sarajärvi, A. & Tuomi J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerrus kirjapaino.

Silvennoinen, M., Tilli, A-M. 2017. Palautemestari. Espoo: Valmennus Onnistumisen avaimia.

Soini, T., Rauste-Von Wright, M. & Von Wright, J. 2003. Oppiminen ja koulutus. Juva: WS Bookwell.

Tiittula, L. & Ruusuvuori, J. 2005. Haastattelu – Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vantaa: Hansaprint.

Tynjälä, P. 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena: Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Arvioinnin menetelmät

Tutkimme opinnäytetyössämme uuden taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman myötä tapahtunutta muutosta arvioinnissa ja arvioinnin menetelmissä musiikin perusopetuksessa. Vastaamiseen menee aikaa noin 5-10 minuuttia. Lopussa on kenttä vapaalle sanalle, jossa voit kertoa esimerkiksi mahdollisista uusista arviointimenetelmistä tai ideoista. Kysely sulkeutuu 1.12.2018. Kiitos vastaamisesta!

*Pakollinen

Olen *

Klassisen musiikin opettaja

Pop/jazz musiikin opettaja

Kansanmusiikin opettaja

Numeroarviointi poistui. Sovellatko numeroarvioinnin asteikkoa arviointimenetelmissäsi? *

Kyllä

En

Onko käytössäsi taitotaulukot (osaamismatriisit)? *

Kyllä

Ei

Käytkö oppilaan ja/tai oppilaan vanhempien kanssa arviointikeskusteluja? *

- Oppilaan kanssa
- Vanhempien kanssa
- En käytä arviointikeskusteluja

Tekevätkö uuden opetussuunnitelman mukaan opiskelevat oppilaat tutkintoja oppilaitoksessanne? *

- Kyllä
- Ei

Itsearvioinnin menetelmät. Millaisia itsearvioinnin menetelmiä oppilaasi käyttävät? *

- Oppimispäiväkirja
- Videointi
- Äänittäminen
- Muu menetelmä

Vertaisarviointi. Millä seuraavin tavoin oppilaasi arvioivat toisiaan? *

- Suullisesti
- Kirjallisesti
- Muulla tavoin

Vapaa sana

Tässä voit avata käyttämiäsi arvioinnin menetelmiä vapaasti. Mikäli vastasit monivalintakysymyksissä "Muu menetelmä" tai "Muulla tavoin", voit halutessasi kertoa näistä tavoista tässä kentässä.

Oma vastauksesi

Liite 2. Haastattelu kysymykset

1. Mitä instrumenttia/instrumentteja tai teoria-ainetta/teoria-aineita opetat ja kuinka olet toiminut soiton- ja/tai musiikinopettajana?
2. Millaisia haasteita näet uusissa arvioinnin tavoissa?
3. Mitä ajatuksia käsite jatkuva arviointi herättää sinussa?
4. Millaisia uusia arviointimenetelmiä olet ottanut ja/tai oppilaitoksessasi on otettu käyttöön?
5. Mitä tarkoittaa mielestäsi opetussuunnitelmaan kirjattu riittävä osaaminen?